

Til træ-træf i en voldgrav

Forord: Hvorfor folkebåd ?

Nu er det præcis 50 år siden. Sommer 1960, var vi – en flok nyuddannede ingeniører, der skulle aftjene værnepligten – nået til Søværnets sergent-skole på Margretheholmen og kunne låne en åben, gaffelrigget øvelsesbåd.

En dag faldt Eriksens ord, med julelys i øjnene: "Og når vi kommer over på Holmen på reserveofficersskolen, kan vi låne en FOLKEBÅD ! " .

*Nej, dette er ingen FOLKEBÅD !
Men det var her, jeg først hørte om den.*

Det ville helt klart være et clou, forstod vi, der ved indrullering i søværnet stod uden særlig maritim indsigt. For folkebåden var noget helt særligt, betydede Eriksen os. Det blev i eftersommeren til flere ture i Søofficersskolens folkebåd, som – da jeg så den første gang – skuffede: Lille, bredmåset tingest, men viste sig fin til en aften-tur ud af Kronløbet. Og en dengang ret ny sangtekst "To pilsnere i en snor, efter en båd" blev afprøvet, med et antal tilpasset besætningens størrelse.

32 år senere blev det så vores tur til at få en båd. Fandt F D 506 "Scherzo", blanklakeret Lind-båd, som tidligere ejere havde passet godt på, så det ikke skulle starte som renoveringsprojekt. Den har vist sig at være det herligste "legetøj", man kan tænke sig.

Turen

Udover medlemsskab i den lokale sydfynske sejlkлуб i Faldsled og af Dansk Folkebådsklub har vi siden 1995 også været medlemmer af Dansk Forening for Ældre Lystfartøjer, der hvert år i juli arrangerer et 4-dages sommertref forskellige steder rundt i landet for træbådsejere af mange forskellige bådtyper. 2007 var det et lidt specielt sted, ikke langt fra mit allerførste bekendtskab med folkebåden som sådan for nu 50 år siden, nemlig i voldgraven ved bebyggelsen "Halv Tolv" på Arsenaløen i sydenden af det gamle Holmen-område, hvor Orlogsværftet har haft værksteder.

I henhold til vore fødselsattester fra 1930-erne er vi ikke helt nye mere, så vi skulle lige overveje, om de ca 150 SM derover ville være i overkanten, men: NEJ, selvfølgelig er det ikke det. "Vi" er undertegnede + svoger Jens Christian samt Gunnar Kristensen + hans yngre gast Flemming Madsen med F D 59 "Påfluglen", begge både har gennem en årrække haft DFÆL-stævnerne som tradition. Dette år er eskadren øget med F D 2 "Gill" (måske verdens ældste nulevende folkebåd) fra Svendborg sejlet af Carl-Ove Thor for Danmarks Museum for Lystsejlad.

Lørdag 30 juni: Jens Christian afhentet ved toget, så vi 2 Faldsled-både kunne stå ud sidst på formiddagen.

PÅFUGLEN afgangsklar kl 11

SCHERZO endelig af havn kl 11:35

Gråt, blæsende fra SV, men i fin feriestemning på vej ned ad Sønderfjorden i sølæ af Helnæsbugtens småøer. På kryds udfor Bøjden tårnede nogle grimme mørkegrå skyer sig op, og havoverfladen blev mat hvidgrå – vi nåede lige netop at få søtøjet på, inden det stod ned i tove. Dog hurtigt overstået og efter at have rundet Horne Næs = Sønderhjørne, også kaldet "Cap Horne", gik det effektivt fremover på slør. På no time forbi Lyø og mellem Fyn og Avernakø, hvor vi udfor Korshavn iagttog en masse små bitte hvide trekanter langt forude.

Skipper, der mente sig vel orienteret, forklarede, at dér fremme – henne omkring Rantzasmusinde ved indsejlingen til Svendborg Sund – har man tradition for jolle-sejladts bl. a. med Piratjoller. Så det var nok det, vi så.

Hurtigt kom vi nærmere – den friske blæst førte os fremad med op imod 8 KN. Tættere på viste det sig at være mere end som så, nemlig Dragernes DM, hvis kapsejladtsfelt vor rute gik lige ind igennem. Så det var om at holde ekstra godt udkig og gå af vejen for alt og alle – søvejsregler eller ej, ingen kapsejler skal vel have sin chance forringet af en tilfældig tursejler ?

Videre ind ad sundet sås flere drager returnere, det havde været en ganske skrap kapsejladts. Mindst en med brækket mast, hvilket var mere end rigelig påmindelse til os om ikke at bomme, da der skulle skiftes halse lige midt i en heftig vindbyge, men tage en 270-graders stagvending. Det var såmænd også tilstrækkeligt spændende at stå på fordæk med søerne væltende ind vestfra og flytte stage op imod vinden med en rorsmand, der er erfaren roer men optræder på gæstebasis i folkebåden. Her var "Påfuglen", som i kraft af Gunnars utålmodighed var kommet hjemmefra noget før os, heldigere med at være forbi forinden, så de var ude af syne, men vi enedes over mobilen om at gå direkte igennem sundet i stedet for at gå ind i Svendborg og samle "Gill" op – de måtte slutte sig til senere.

Med Svendborgsund bag os viste det sig hen over Lunkebugten, at vinden var ved at løje lidt, så dagens sidste del gik nemt i sølæ langs den fynske østkyst til Lundeborg i smuk aftensol. Sådant hen på den lyse aften var der godt nok lidt trangt, men folkebåde er der jo næsten altid plads til. Det kneb mere for en mellemstor tysk båd, hvis skipper kommanderede ret højroestet med besætningen for at lægge langs kaj. Inden det mørkede, dukkede så "Gill" op også, så den lille eskadre nu var samlet og kunne lægge de videre sejlplaner.

Søndag morgen i Lunde-
borg:

Nu er det blevet juli
med herlig sol og en let-
jævn SSØ.

Det skulle lige kunne
passe med at holde en
rimelig kurs hen over
Smålandsfarvandet og
fint nå til Storstrømmen.

Dog: Knappt var T-ruten passeret, før den ret lette vind ganske stille drejede, så kursen, der indledningsvis havde set meget fornuftig ud - langt syd om Omø - måtte justeres mere og mere til bagbord. Så det endte med lange krydsben. "Gill" havde tilsyneladende en anden mening om, hvor benene skulle lægges, så de en tid var blevet væk for os. Og mobildækningen er jo ikke den bedste derude, men vi mødtes da påny henne omkring Vejrø, som vi var enige om at boycotte på grund af ublu havnetakster, til fordel for Femø, som havde humane takster og god plads. Meget bedre plads end da "Påfuglen og vi anduvede der ved solnedgangstid 6 år tidligere og lige kunne kile stævnene ind imellem hækkene på et par andre ved det tidligere færgeleje.

Mandagens mål var egentlig Kalvehave, men dels skulle "Gill" skifte gast, dels manglede lidt småting og endelig dukkede der undervejs østover imod Farøbroen grimme skyer op, så : retur til Vordingborg. Knappt nok fortøjet fik Gunnar øje på endnu en ældre folkebåd med et par unge mennesker - det har han et veludviklet talent for + at få sig en ordentlig gang snak. De var dog på vej vestover og lod sig ikke overtale til at følge med til vort træbådstræf. Synd for dem ! mente vi. Nå, det var så de dér indkøb. Det blev en lang travetur over til Måsnedø lige midt i det, som de grimme skyer havde varskoet om. Gunnar kom rasende hjem: en bil var kørt lige igennem en kæmpe pyt og dænget ham til. Det var ikke pænt gjort, selv om det næppe var med vilje. Dog, en vellykket skafning gjorde ham god igen.

Tirsdag tegnede godt: rigtigt godt dansk sommervejr, sol med drivende flotte skyer, som blev deroppe, hvor de hører til. Fin vind til at nå langt, det blev til Rødvig, så kunne det vel passe med at nå Holmen næste dag.

Undervejs ind imod Rødvig opkald fra Gunnar: "Jørgen, pas nu på bundgarnene ! " ... hvilke bundgarn ? her er da ingen pæle ! "Nej, det bruger de ikke her, men røde garnblåser". Tak, fadæser undgået denne gang.

Gunnar, som ikke er Vestjyde for ingenting, gik i forhandling med havnefogeden:

"Se, vi er tre både, der tilsammen er 23 m lange og bare ligger den ene uden på den anden. Så kan vi vel ligge for prisen for 1 båd af den længde?"

Knageme', den gik ! Fint, så skal der grilles.

23 meter folkebåd(e)

Torsdag, endnu en rigtigt god sejldag, frisk SØ-vind bragte os nemt udenom Stevns klint med Højerup Kirke, som efter sagnet vandrer et hanefjed ind i land hver Julenat, for ikke at styrte i havet – hvilket som bekendt kun lykkedes delvis.

Videre over Køge Bugt uden at den afslørede, hvorfra den har sit dårlige rygte. Udfor Dragør forsvinder "Gill" ind til havns. Det ville de lige opleve, mens vi andre var mere opsatte på at fortsætte. Det blev fascinerende med de utroligt tætte indflyvninger til Kastrup Lufthavn lige hen over vore hoveder.

Længere fremme til bagbord lå så Amagerværket på en opfyldning lige dér, hvor vi i 1960 havde sejlet øvejolle, så nu var på en måde ringen sluttet. Videre en smule og så ind ad Lynetteløbet og ned igennem havnen.

Sidst skribenten var her, var der fuld gang i B&W til bagbord, og Operaen var der ingen, der havde drømt om. Det var så iøvrigt her, vi skulle til bagbord ind i kanalen og lægge os på vent for at blive sluset ind gennem klapbroen og via "Snedkergraven" til de bådepladser, som meget velvilligt var stillet til rådighed af bådlaugets "Halv Tolv", der ligeledes havde åbnet deres samlingssted i en af de resterende af de store Dampbarkas-skure for os igennem stævnet.

Det pudsige navn "Halv Tolv" spurgte vi selvfølgelig om og fik 2 forskellige forklaringer:

1) Da der stadig var værksteder her, lå de så afsides fra marketenderiet, at Orlogsværftets håndværkere fik frokostpause allerede kl halv tolv for at nå det.
2) På stedet har der tidligere ligget 11 store og 1 lidt mindre ($11\frac{1}{2}$ = halvt tolv) kanonbådshaller, bygget 1860 til supplement af de 32 lidt mindre kanonbådskure opført 1827-30, da flåden blev genopbygget med små kanonbåde efter det forsmædelige nederlag til England 1807, hvor vi mistede alle vore fregatter m.v.. PS: denne forklaring er måske forkert.

Af de store kanonbådshaller (også kaldt Dampbarkasskure) er bevaret 2 stk, hvoraf den ene var den, vi lånte.
Resten blev nedtaget i 1999 og tømmeret genanvendt til bygning af værksteder i Ebeltoft ved fregatten "Jylland".

På den frigjorte plads er bygget boliger, hvis beboere har dannet det bådelaug, der var så venlige at flytte deres både og være vore værter i hal og ved bådebro.

Stævnedagene ligger lidt udenfor denne fortælling. "Gill" udeblev torsdag, for det var blæst godt op fra NV, så der var ikke behageligt igennem Drogdenløbet og Kongedybet. De nåede så at opdage hele Dragør + en bustur til storstaden, inden vi så dem igen fredag formiddag.

Lørdag var også blæsende – så meget, at en planlagt spektakulær promenadsejls for sejl igennem havnen (speciel tilladelse, kapsejle måtte vi dog ikke) måtte dropes og erstattes af en eskadresejls med de største både med kraftige indendørs motorer.

Mandag spredtes deltagerne, mange passerede tæt forbi det opankrede kongeskib og hilste behørigt med flagene – stakkels flaggast på "Dannebrog", der gentagne gange måtte kippe tilbage med flaget !

Herefter returnerede vi hen over Køge Bugt, hvor de i "Påfuglen" havde den oplevelse at se det imponerende flotte norske skoleskib "Christian Radich" gå lige agten om.

Vi nåede alle 3 til Rødvig, hvor endnu en folkebåd efter aftenskumringen sluttede sig til selskabet: F D 88 "Amanda", som skulle samme vej og havde mødt os ved stævnet.

Det ganske selskab lagde tirsdag ud hen over en smuk, sommerlig Faxe Bugt og fortsatte med "interessant" kryds i en jævn SV gennem Bøgestrømmen. Tænkte undervejs over, hvordan det var at sejle Sjælland Rundt dette sted i mørke i denne vindretning ?

Endte i Kalvehave, hvor Gunnar påny fik forhandlet sig en gunstig aftale på plads: "Hvis vi små både kan ligge 2 på 1 plads, koster det vel kun 1 gang havnepenge ?" Jo, jo !

Vejvisning for søfarende i Kalvehave.

Onsdag blev en overliggerdag – stærk vind fra vest fristede ikke, når vi skulle videre netop vestover.

Så det blev lidt gåture og samvær i sejlkubbens lokale, som vi var så heldige at måtte låne.

Torsdag kunne vi 3 fyenske både så gå vestover for en god SV. Udfor Petersværft så vi "Gill" gå henover grundene over imod Tærø. Måske var det benovelsen over, at de vovede at krydse gennem det smalle, uafmærkede søndre løb, der distraherede os, men lidt længere fremme blev vandet pludselig betænkeligt lyst til styrbord for os. For lyst, altså. Trods hurtig reaktion på roret stod vi der ! Sædvanlige fif lykkedes ikke, så: rebstige ud, skipper (mig) i badebukser for at hoppe i og prøve at skubbe fri, men lige en line til båden og seletøj på først. Lige før jeg var klar til at gå i baljen, var imidlertid "Gill", som var sluppet velbeholden over grundene, sejlet over og tilbød at slæbe os af. Utrolig heldigt: det lykkedes, endda kun for sejl og os hængende diverse hensigtsmæssige steder.

Vi havde endnu en lang etape foran os, så : videre vestover. Henad imod Farøbroen breder det sejlbare område sig ud, når sidste grønne høje er passeret, så kan vi få længere krydsben. Desværre var det så bare efter næstsidste grønne, vi tog et ordentlig slag mod syd – indtil vi stod der igen ! Og ikke nok med det: "Gill", gjorde det også ! Mest fordi skipperen faldt ned af toften af grin over vor klodsethed. Fra "Påfuglen" steg sortgule skyer af bandeord op – Flemming havde travlt med at nå langt, for der vinkede et gilde derhjemme.

Nå, ingen af os sad mere fast, end at vi kom fri ved egen hjælp igen, så vi kunne fortsætte en lang eftermiddag gennem Storstrømmen og ud på Smålandsfarvandet med Femø som mål. Det blev dog Fejø, for Carl-Ove fra "Gill" var kommet i tanker om et godt spisested ved Dybvig Havn, så vi her med et godt stort glas fadøl og en lækker ret i den dejligste aftensol kunne fejre, at vi var kommet velbeholdne fra dagens hændelser og iøvrigt hilse af, thi vore veje skulle nu skilles i morgen for denne gang. Vi skulle finde hjemad og "Gill" på yderligere oplevelser.

Fredagen tog vi så den resterende del af Smålandsfarvandet i bekvemt sejlvejr og rundede Langeland ved Hov, hvor vinden pludselig tog til. Efter lidt grublen over årsagen – tænkte en del på, hvad Steffen Hartby i "Meteorologi for sejlere" skriver om vindforhold omkring øer - indtil det blev tydeligt, at de flotte sommerskyer over Fyn trak sig mørke sammen og endte i en tordenbyge over Lundeborg.

Dagens mål blev nået - dér, hvor dønningerne rigtigt skulper os ! - yderst, ved en pontonbro i Svendborgs tidligere erhvervshavn, der som sædvanligt var fyldt kompakt op, men hvor Flemmings viv Bente, som havde tilgivet forsinkelsen, troppede op med de herligste, kæmpestore bøffer. I den efterhånden sparsomme rest af flydende rejseproviant var der heldigvis endnu en smule rød skyllevæske, så ... !

Lørdag blev så en kort slutetape hjem til Faldsled – men nu havde vi også været af sted i 2 hele oplevelsesrige uger.

*Odense, oktober 2010,
Jørgen Heidemann, F DEN 506 "Scherzo" af Faldsled*